

K. MARX, Werke. Artikel. Literarische Versuche. Bis März 1843. In: Marx, K. — Engels, F.: Gesamtausgabe (MEGA). I. Abteilung. Werke. Artikel, Entwürfe. Bd. 1. Hrsg. von IML beim ZK KPSU und IML beim ZK SED. Berlin, Dietz Verlag. Teil 1. Text. 1975. 88, 853 Ss. Teil. 2. Apparat. 1975, Ss. 863—1337.

Berlínske vydavateľstvo Dietz začalo uskutočňovať edičný program, ktorý má svojím rozsahom, úrovňou redakčného a typografického spracovania i myšlienkovým bohatstvom obsiahnutých textov sotva obdobu v doterajšej histórii. Týmto náročným a významným vydateľským zámerom je *Súborné vydanie* diela Karola Marxa a Friedricha Engelsa. Skrátené označenie MEGA — odvodené od nemeckého Marx—Engels: Gesamtausgabe — sa určite vžíja aj v jazykovom úze našej vedeckej pospolitosti.

MEGA prinesie predbežne v stovke zväzkov — zaradených do štyroch oddelení — celé literárne dedičstvo zakladateľov vedeckého komunizmu. Prvé *oddelenie* je vyhradené pre všetky práce, články, nedokončené state a náčrty — bez ohľadu na to, či boli alebo neboli uverejnené počas života Marxa a Engelsa — s výnimkou *Kapitálu* a ostatných s ním súvisiacich prác, ktorým je určené *druhé oddelenie*. Pre úplnosť dodajme, že do *treťieho oddelenia* redakcia zaradila korešpondenciu. Cenným a ojedinelým bude i *štvrté oddelenie*, v ktorom sa zverejnia študijné a prípravné materiály, ako excerpty, konspekty, poznámkové bloky a marginálie.

MEGA prinesie postupne všetky texty z pera Marxa a Engelsa v dôslednom chronologickom usporiadaní v rámci jednotlivých oddelení. V úsilí o maximálnu autenticitu budú všetky práce vytlačené v jazyku originálu. Modernými redakčnými a typografickými spôsobmi sa bude zachytávať i vnútorný vývoj jednotlivých rukopis-

ných textov. O zameraní, povahe, základných edičných princípoch, ako aj o význame Marxovho a Engelsovho diela a histórii vydávania ich prác bližšie informuje rozsiahly Predslov k Súbornému vydaniu (s. 19—52).

Prvý zväzok prvého oddelenia prináša celú Marxovu tvorbu od gymnaziálnych čias cez univerzitné štúdiá až po odchod z redakcie Rheinische Zeitung v marci 1843 a zahŕňa tak približne desaťročné obdobie formovania jeho osobnosti. Vlastný obsah tohto zväzku usporiadala redakcia do dvoch častí a ku každej pripojila dodatok. Doktorská dizertácia a publicistické práce, písané poväčšine pre Rheinische Zeitung, tvoria prvú časť (s. 3—366), zatiaľ čo druhú — rozsahom o niečo menšiu — tvoria písomné maturitné práce a pokusy z oblasti krásnej literatúry (s. 445—770). V dodatku k prvej časti (s. 367—444) nachádzame v súlade s hlavnými vydateľskými zámermi redakcie MEGA práce iných autorov, ktoré opravil Marx, ďalej tzv. dubiôza a dobové dokumenty, ktoré sú dôležité pre lepšie osvetlenie Marxovho literárneho i politického pôsobenia v danom časovom rozpätí.

Obsiahly materiál prvého — svojím spôsobom reprezentatívneho zväzku — spolu s dokonalým a podrobným aparátom umožňuje na základe existujúcich prác detailne sledovať Marxovo názorové vyzrievanie k samostatnému, dôsledne revolučno-demokratickému stanovisku, aj keď ešte stále na svetonázorovom základe filozofie objektívneho idealizmu. Avšak

už v prácach z tohto najranejšieho obdobia nachádzame mnohé z názorov a metodologických princípov, ktoré sa stali význačnými črtami celého nasledujúceho Marxovho diela.

V maturitnej *Úvahe mládenca pri výbere povolania* spoznávame Marxa ako nadšeného a hlboko presvedčeného stúpenca myšlienok nemeckých osvietenecov, pre ktorého niet pochyb o tom, že ľudská prirodzenosť je ustrojená tak, že stať sa skutočne veľkým mužom histórie, dosiahnuť dokonalosť možno iba úsilím o blaho a zdokonaľovanie svojich súčasníkov (s. 457).

Literárne pokusy, ktoré toto vydanie prvýkrát prináša v úplne zachovalom rozsahu, nemajú z estetického hľadiska nijakú mimoriadnu hodnotu. Sú však závažným biografickým materiálom pre plnšie preniknutie do myšlienkového a citového sveta, v ktorom sa mladý Marx pohyboval. V negatívnej podobe sú tieto pokusy dokladom Marxovej sebakritickosti a náročnosti voči sebe samému. Keď spoznal obmedzenosť umeleckej ceny svojej poetickej tvorby, zanecháva ju a svoje city k Jenny von Westphalen vyjadruje radšej zostavením rozsiahlej zbierky ľudovej poézie [pozri dodatok k druhej časti s. 774—858].

Doktorská dizertácia *O diferencii medzi demokritovskou a epikurovskou filozofiou prírody* (s. 5—91) je prvou samostatnou odbornou prácou, ktorú Marx pripravoval na publikovanie. V tejto práci o pomerne špecifickom probléme z dejín antickej filozofie vystupuje Marx ako príslušník mladoheglovskej skupiny okolo Bruna Bauera, ktorý sa odvážne stavia proti nesprávnym, aj keď dlho traďovaným názorom, ktoré sa podopierali takými filozofickými autoritami ako Cicero, Leibnitz i sám Hegel. Marx sa „mikroskopickým“ spôsobom na základe rozsiahlych prípravných štúdií púšťa do odhaľovania skutočnej pravdy. Pripo-

meňme si tu aspoň jednu metodologickú smernicu, ktorá má stály a dnes mimoriadne aktuálny význam. Pri vymedzovaní predmetu svojej dizertácie a pri zdôvodňovaní svojho postupu Marx zdôrazňuje, že to, „čo sa dá preukázať na malom, dá sa ešte ľahšie ukázať tam, kde sa pomery berú vo väčších mierkach, zatiaľ čo naopak, celkom všeobecné usudzovanie zanecháva pochybnosti, či sa výsledok bude potvrdzovať i v jednotlivostiach“. (s. 23)

Myšlienkové ťažisko prvého zväzku tvorí súbor publicistických prác pre Rheinische Zeitung a niektoré iné časopisy. [Na rozdiel od predchádzajúcich vydaní však redakcia prvého zväzku sem nezaradila článok *Luther ako rozhodca medzi Strausom a Feuerbachom*, pretože sa ukázalo, že Marxa nemožno považovať za jeho autora (s. 68—69, 966—967). Všetky tieto články sú dôkazom Marxovho cieľavedomého úsilia o uvedenie prepojenia filozofie (teoretického poznania) a politiky (spoločenskej praxe). V článku *Úvodník z č. 179 Kolínskych novín* Marx priamo píše: „Keďže každá skutočná filozofia je duchovnou kvintesenciou svojej doby, musí prísť čas, kedy filozofia musí vstúpiť do styku a interakcie so skutočným svetom svojej doby nielen vnútorne, pokiaľ ide o svoj obsah, ale aj vonkajškovo, pokiaľ ide o svoj prejav.“ Toto prepojenie má nedozerateľný význam pre prax, ale predovšetkým pre samu filozofiu, pretože „filozofia potom už prestáva byť určitým systémom oproti iným určitým systémom, stáva sa filozofiou ako takou voči svetu, stáva sa filozofiou súčasného sveta“. (s. 183) Nie je potrebné, aby si tieto slová uvedomil a hlboko premyslel celý náš dnešný teoretický front? Uvedomelé úsilie o „filozofiu súčasného sveta“ Marxa postupne privádza k zisteniu, že doterajšie poznanie je nedo-

stačujúce pre pochopenie „ekonomického, súčasného faktu“ — ako sa bude neskôr vyjadrovať — t. j. pre pochopenie faktu triednej rozpoltenosti občianskej spoločnosti, faktu biedy a utrpenia „húfu, ktorý je politicky úbohý a sociálne bezmajetný“. (s. 204) Sústredené materiály i výsledky historických výskumov obsiahnuté v aparáte nám umožňujú sledovať krok za krokom prenikanie do detailov každodenných sociálnych konfliktov. Bezprostrednou účasťou na publicistických polemikách sa Marx začína postupne približovať k skutočnej filozofii, k filozofii materializmu, k stanovisku skutočnej revolúcie a demokracie, k stanovisku komunizmu.

Redakčný kolektív pod vedením Inge Taubertovej a Renáty Merklovej vynikajúco pripravil jednotlivé texty pre vydanie. Ak k tomu prirátame mnohé nové a cenné poznatky obsiahnuté v aparáte — vo vysvetlivkách k samotným Marxovým prácam, v nemecky

precíznom opise predlôh a spôsobov ich uchovania, v náčrtoch historických súvislostí a okolností vzniku jednotlivých prác i v celkovom rozbere Marxovej publicistickej a beletristickej činnosti za toto obdobie — môžeme s plným oprávnením vysloviť názor, že prvý zväzok prvého oddelenia ME-GA bude svojím obsahom i úrovňou spracovania východiskovým podkladom pre hlbokú a pravdivú interpretáciu Marxovho mysliteľského vývinu a bude mať nezastupiteľnú úlohu v súčasnom ideologickom zápase o „mladého“ Marxa.

Na záver nám zostáva len vysloviť presvedčenie, že výsledky náročnej, textovo kritickej, historickej a archívárskej práce celého prípravného kolektívu sa budú využívať i pri nových českých a slovenských vydaniach Marxových prác a pozitívne sa odrazia na úrovni ich prekladateľského a redakčného spracovania.

Svätopluk Zeman